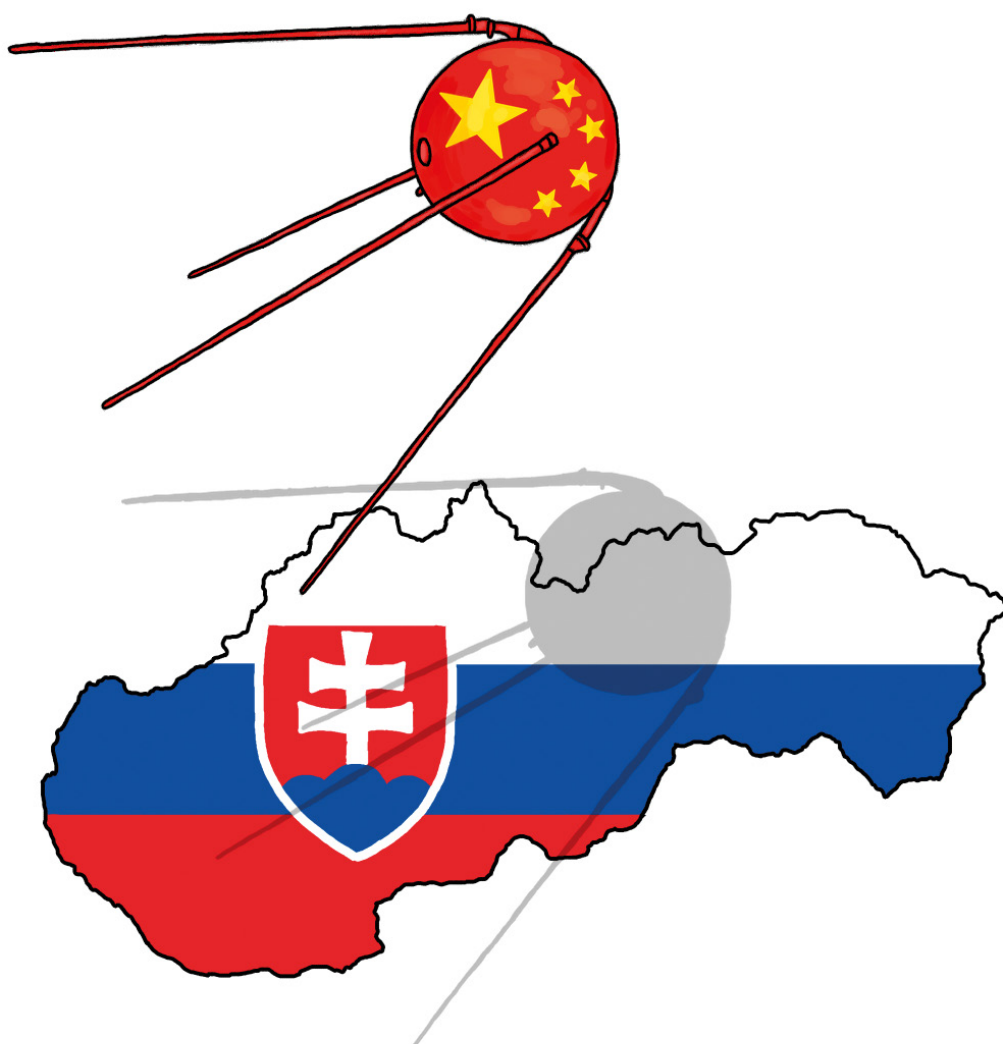

ANALÝZA

Skrytý pasažier: Pročínske naratívy v slovenských alternatívnych médiách

Peter Dubóczy, Matej Šimalčík, Barbara Kelemen, Michaela Ružičková,
Veronika Blablová, Pavel Havlíček, Ivana Karásková

ANALÝZA

Skrytý pasažier: Pročínske naratívy v slovenských alternatívnych médiách

Peter Dubóczy, Matej Šimalčík, Barbara Kelemen, Michaela Ružičková,
Veronika Blablová, Pavel Havlíček, Ivana Karásková

SKRYTÝ PASAŽIER: PROČÍNSKE NARATÍVY V SLOVENSKÝCH ALTERNATÍVNYCH MÉDIÁCH

Analýza
Máj 2022

Editorka – Ivana Karásková

Autori – Peter Dubóczy, Matej Šimalčík, Barbara Kelemen, Michaela Ružičková, Veronika Blablová, Pavel Havlíček, Ivana Karásková

Citácia – Ivana Karásková (ed.), *Skrytý pasažier: Pročínske naratívy v slovenských alternatívnych médiách* (Praha, Asociace pro mezinárodní otázky (AMO), 2022).

Analýza dát – Pre prístup ku všetkým dátam nás navštívte na www.mapinfluence.eu.

Podakovanie – Autori by chceli oceniť pomoc nasledujúcich výskumných asistentov počas procesu zberu dát a analýzy mediálneho diskurzu (v abecednom poradí): Pavel Kameník, Filip Šebok.

Táto publikácia bola pripravená v rámci projektu **MapInfluenCE**, ktorý sa zameriava na vplyv Číny a Ruska v strednej Európe, konkrétne v rámci krajín Vyšehradskej štvorky – Českej republiky, Poľska, Maďarska a Slovenska. Komparatívna povaha projektu umožňuje identifikáciu stratégií a taktiky uplatňovanej Čínou a Ruskom a rozpoznanie spojitostí a rozdielov v ich príslušných prístupoch. Projekt je navrhnutý a vedený Asociáciou pre medzinárodné otázky (AMO), think-tankom pre zahraničnú politiku a mimovládnu organizáciu so sídlom v Prahe. Príprava tejto analýzy bola podporená grantom od National Endowment for Democracy (NED).

Sadzba – Zdeňka Plocrová

Tlač – ExpresTlač – Projects s. r. o.

ASOCIACE PRO MEZINÁRODNÍ OTÁZKY (AMO)

Žitná 27/608

CZ 110 00 Praha 1

Tel.: +420 224 813 460

info@amo.cz

www.amo.cz

© AMO 2022

ISBN 978-80-88470-07-6 (tlačená verzia)

ISBN 978-80-88470-08-3 (verzia pdf)

Obsah

Zhrnutie	7
Úvod	9
Plán a metodológia výskumu	10
Diskusia o 5G: redukcia na čínsko-americký konflikt	13
Čínske investície: lapené do siete americko-čínskeho súperenia?	16
Hongkong: „Farebná revolúcia“ a cvičenie „ačohentizmu“	19
Xinjiang: Od ťažkej situácie Ujgurov k americko-čínskej rivalite	23
Taiwan: Hviezda, ktorá zatienila Peking?	25
Záver	27
Autori	29
O MapInfluenCE	30
O AMO	31
Poznámky	32

Zhrnutie

- Ešte pred ruskou inváziou na Ukrajinu bolo možné v alternatívnych médiách v strednej Európe pozorovať výrazné prelínanie ruských a čínskych naratívov.
- Analýza sa zameriava na naratívy týkajúce sa Číny, ktoré boli šírené tromi najčítanejšími alternatívnymi online médiami, ktoré šíria pro-kremeľské naratívy na Slovensku. Štúdia analyzovala prelínanie čínsko-ruských naratívov v rámci piatich špecifických tematických skupín: 5G siete, čínske investície, hongkonské protesty, Xinjiang a Taiwan.
- Hoci čínska a ruská vonkajšia propaganda fungujú odlišne, sledujú rozdielne ciele a taktiky, pozornosť si zaslúži konvergencia posolstiev prostredníctvom podobných kanálov a zameranie sa na zhodné publikum v strednej Európe.
- Alternatívne médiá úzko reflektujú diskurz mainstreamových médií o otázkach čínskych investícií a 5G, ako ho identifikovali predchádzajúce štúdie MapInfluenCE. Táto štúdia však odhaľuje, že diskurz o otázkach Hongkongu a Taiwanu často sleduje východiská oficiálnej čínskej propagandy a lokalizuje problematiku pre domáce publikum.
- Analýza ukázala, že proklamovaný zámer analyzovaných alternatívnych médií publikovať „alternatívne názory“ sa často premieta do publikovania názorov čínskej štátostrany.
- Analyzované alternatívne médiá nepoužívajú manipulatívne techniky, ktoré sú zrejmé na prvý pohľad. Namiesto toho využívajú rafinované stratégie, ako napríklad podsúvanie konkrétnych citátov vytrhnutých z kontextu, zamieňanie faktov, zvýrazňovanie čínskej a ruskej rétoriky a zámerné vynechávanie kľúčových informácií.
- Analyzované alternatívne médiá často citovali zahraničné stanoviská na úkor miestnych perspektív. Navyše, citovaní odborníci mali často pochybný charakter.
- Na Slovensku väčšina obsahu alternatívnych médií pochádzala z lokálnych tlačových agentúr, čo umožnilo médiám skrývať články vykazujúce pro-čínske naratívy, dezinformácie a konšpirácie. Vo viacerých prípadoch boli informácie priamo preberané z oficiálnych čínskych alebo ruských zdrojov.

- Medzi čínske zdroje, ktoré citovali slovenské alternatívne médiá, patrili Global Times, Xinhua a China Daily. Medzi ruskými zdrojmi, ktoré boli použité, boli RT (predtým Russia Today), Fond strategickej kultúry, Politikus, RBC, Iarex a česká lokalizovaná verzia Sputniku. Obsah vybraných médií teda okrem článkov zo slovenských tlačových agentúr tvorí aj obsah prevzatý z ruských štátom vlastnených a kontrolovaných médií alebo z organizácií priateľských voči Kremľu, ktoré možno považovať za predĺženú ruku ruských záujmov.
- Diskurz o situácii v Hongkongu vo veľkej miere reflektoval pozíciu Pekingu, ktorá pozostávala z tvrdení o zasahovaní „vonkajších síl“ do vnútorných záležitostí Číny a výhrad voči „farebným revolúciám“.
- Aj keď slovenské alternatívne médiá občas využívali čínske zdroje, nefigurovali v nich tak výrazne ako tie ruské. To naznačuje, že slovenská alternatívna mediálna scéna nie je obzvlášť naklonená šíreniu pro-čínskeho obsahu (to však neznamená, že sa takéto články neobjavujú).
- Pretrvávajúcimi trendmi boli zmienky o konflikte medzi USA a Čínou, ilustrované napríklad obchodnou vojnou, reštrikciami voči čínskym firmám, zaradením Huawei na „čiernu listinu“ USA alebo vzťahmi USA s Taiwanom. Články diskutujúce o týchto témach boli väčšinou naklonené Číne. To naznačuje, že pre slovenské alternatívne médiá je téma Číny inštrumentalizovaná v ich ťažení proti USA a Západu.

Úvod

Médiá predstavujú kľúčový nástroj pre poskytovanie interpretačných rámcov pre pochopenie udalostí a šírenie informácií. Médiá teda o sociálnej realite nielen informujú, ale pomáhajú ju aj formovať. Najmä pri relatívne neznámych témach, odtrhnutých od osobnej skúsenosti čitateľa, ako sú správy zo vzdialených krajín, sa publikum spolieha na neustranné a vecné spravodajstvo médií. Nie je prekvapujúce, že vzhľadom na úlohu médií ako tvorcov lokálneho vnímania, sa rôzni aktéri, počnúc politickými a ekonomickými elitami a končiac zahraničnými mocnosťami, už dlho snažia získať prístup do médií s cieľom ovplyvňovať a manipulovať naratívy. V strednej Európe patrí medzi takéto mocnosti Rusko aj Čína. Ich snahy sa však doteraz analyzovali oddelene, takže otázka, či Rusko a Čína koordinujú šírenie naratívov, zostala do značnej miery nezodpovedaná.

Séria predchádzajúcich analýz, ktoré uskutočnil projekt MapInfluenCE, odhalila pri ovplyvňovaní naratívov výraznú konvergenciu čínskych a ruských snáh v strednej a východnej Európe. V Bulharsku majú Russia Today a China Today spoločnú nielen redakciu a redaktorov, ale dokonca aj vydavateľa.¹ Ruské dezinformačné kanály vo vyšehradských krajinách čoraz viac bránia spoločnosť Huawei a pomáhajú šíriť dezinformácie prospešné pre Peking. Tento trend bol pozorovateľný v prípade hongknských protestov a vypuknutia pandémie COVID-19. Alternatívne kanály tiež poskytujú čoraz väčší priestor čínskym veľvyslancom a oficiálnym predstaviteľom, aby mohli publikovať svoje články² a prezentovať oficiálne čínske stanoviská bez toho, aby boli spochybňované. Hoci čínska a ruská zahraničná propaganda fungujú odlišne, sledujúc rozdielne ciele a taktiky, konvergencia ich posolstiev, využívanie podobných posolstiev a zameranie na zhodné publikum, si zaslúži väčšiu pozornosť.

Táto analýza sa zameriava na naratívy súvisiace s Čínou, ktoré boli šírené alternatívnymi online médiami známymi diseminovaním prokremelských naratívov na Slovensku. Snaží sa odpovedať na zásadné otázky o tom, do akej miery sa čínske a ruské naratívy prekrývajú, ktoré faktory umožňujú ich vzájomné posilňovanie, ako aj o podobnostiach a odlišnostiach zistených v ich príslušných mediálnych stratégiách.

Štúdia analyzuje čínsko-ruské prelínanie naratívov v rámci piatich špecifických tematických skupín (5G, čínske investície, hongkonské protesty, Xinjiang a Taiwan) s cieľom určiť postoje prokremelských médií k Číne. Tento článok poskytuje komplexnú a jedinečnú analýzu kľúčových tém zameraných na Čínu a osvetľuje logiku fungovania ekosystémov alternatívnych médií.

Analýza nadväzuje na predchádzajúce štúdie publikované projektom MapInfluenCE týkajúce sa obrazu Číny v stredoeurópskych médiách (2018),³ mediálnemu pokrytiu čínskych investícií a budovaniu sietí 5G (2020),⁴ a osobitne štúdie o čínskej propagande a dezinformáciách v strednej Európe (2020).⁵ Táto analýza kombinuje doterajšie skúsenosti a poznatky, ktoré boli predtým použité pri mapovaní čínskych naratívov v tradičných médiách v krajinách V4, so špecifickými znalosťami českého a slovenského alternatívneho mediálneho prostredia, ktoré v regióne šíri prokremelské naratívy.

Plán a metodológia výskumu

V posledných rokoch sa výskumu slovenských alternatívnych médií zo strany miestnych odborníkov venuje značná pozornosť. Výsledkom je aj rozšírenie poznatkov o manipulačných technikách uplatňovaných alternatívnymi médiami⁶ a o fungovaní ich webových stránok vrátane motivácie založenej na ich ziskoch z reklamy.⁷ Napriek tomu je nevyhnutné poznamenať, že žiadna z predchádzajúcich štúdií sa doteraz nevenovala analýze prepojenia Číny a Ruska. Preto sa tento príspevok zameriava na v súčasnosti nedostatočne preskúmanú oblasť mediálneho splynutia medzi dvoma autoritárskymi režimami, pričom ako prípadovú štúdiu využíva spravodajstvo alternatívnych médií zameraných na slovenské publikum.

Pre potreby analýzy sa MapInfluenCE rozhodol použiť termín „alternatívne médiá“, aby ich odlíšil od mainstreamových médií, keďže vybrané médiá sa ako „alternatívne“ často označujú aj samy.^{8,9} Tento termín je v predchádzajúcich štúdiách široko definovaný ako „médiá, ktoré spochybňujú etablované kanály a predkladajú alternatívne prístupy a perspektívy, ktoré sú v rozpore so zažitým dominantným diskurzom v médiách hlavného prúdu alebo sa od neho odlišujú.“¹⁰ „Alternatívny“ charakter médií možno demonštrovať nielen v súvislosti s publikovaným obsahom, ale aj so spôsobmi tvorby správ, ktoré často využívajú clickbait a vo všeobecnosti nedodržiavajú etické a objektívne štandardy novinárskej práce a transparentnosti.

K špecifikám vybraných alternatívnych médií patrí okrem vyššie uvedeného definičného rámca aj dlhodobé nekritické preberanie niektorých proruských a protisystémových naratívov. Slovenský dezinformačný ekosystém sa javí ako pomerne pestrý a dobre etablovaný. Vyznačuje sa tým, že šíri informácie, ktoré sú často v súlade s naratívami priaznivými pre Kreml.¹¹ Práve „prepieranie informácií“¹² a skrývanie pôvodných zdrojov v kombinácii s budovaním sietí na systematické šírenie dezinformácií, sa zdá byť jedným z primárnych trendov posledných rokov.¹³

Na vytvorenie zoznamu alternatívnych médií, ktoré boli analyzované, projekt MapInfluenCE použil už dostupné štúdie a databázy. Prvotný výber alternatívnych médií sa uskutočnil na základe verejnej databázy watchdogovej iniciatívy Konšpirátori.sk¹⁴, ako aj správ Analytického útvaru Ministerstva obrany SR.¹⁵

Na Slovensku sa výskum naratívov o Číne zameril na tri najčítanejšie alternatívne online médiá¹⁶: Hlavné správy, Hlavný denník a Infovojna. Všetky tieto médiá boli v určitom čase zaradené do databázy watchdogovej iniciatívy Konšpirátori.sk, ktorá sa zaoberá vyhodnocovaním webových stránok s neserióznym, zavádzajúcim, podvodným, konšpiračným alebo propagandistickým obsahom.¹⁷ V dobe písania štúdie sa na zozname stránky nachádzala len Infovojna, keďže súd nariadil iniciatíve vyradiť z webu Hlavné správy a Hlavný denník po tom, čo ich vydavatelia podali na Konšpirátori.sk strategickú žalobu proti účasti verejnosti. Hoci obe médiá vykazujú snahu sa reprofilovať, a teda preniknúť do hlavného mediálneho priestoru prostredníctvom publikovania objektívneho obsahu (najmä prostredníctvom preberania

obsahu tlačových agentúr), stále možno konštatovať, že problematický obsah zostáva v oboch prípadoch prítomný.

Hlavné správy boli z databázy vyradené v marci 2020 na základe rozhodnutia súdu, ale odborná komisia projektu Konšpiratori.sk médium naďalej považuje za problematické¹⁸ z dôvodu šírenia manipulatívnych a nepravdivých informácií, keďže minimálne od roku 2014 preberá články z webov ako Sputnik a RT, ktoré šíria kremelskú propagandu v globálnom rozsahu. Hlavné správy nekriticky preberajú problematické naratívy, nenechávajú priestor na komentáre zúčastnených strán, manipulujú s ich tvrdeniami, zverejňujú nepodložené tvrdenia a neoverujú ich zdroje.¹⁹

V čase selekcie analyzovaných médií bol Hlavný denník ešte súčasťou spomínanej databázy Konšpiratori.sk.²⁰ V auguste 2021 však bol na základe súdneho príkazu z databázy odstránený. Hlavný denník uverejňuje zmes konšpiračných teórií a dezinformačných naratívov. Pravidelnými prispievateľmi sú aj krajne pravicoví politici, ktorí šíria otvorene rasistické tvrdenia. Stránka tiež nekriticky šíri prokremelskú propagandu a protisystémové naratívy.²¹ Podľa hodnotenia Konšpiratori.sk médium nerešpektuje základné princípy novinárskej etiky. Napríklad nezverejňuje opravné správy a ponecháva k dispozícii aj neopravený obsah, ktorý sa objektívne ukázal ako nepravdivý. Nezverejňuje prípadné reakcie dotknutej strany, hrubo zamieňa správy a komentáre, opakovane zverejňuje šokujúce nepravdivé tvrdenia s cieľom zvýšiť vlastnú návštevnosť s tým, že ich v ojedinelých prípadoch opraví neskôr.²²

Posledné analyzované médium, portál Infovojna.sk, sa v spomínanej databáze stránok so sporným obsahom s hodnotením 8,8 bodu z 10 nachádza stále.²³ Stránka vznikla v roku 2015 a jej prevádzkovateľom je Norbert Lichtner, jeden zo zakladateľov konšpiračného internetového rádia Slobodný vysielateľ. Na rozdiel od prvých dvoch vybraných médií sa Infovojna nevyhýba svojej alternatívnej orientácii a v poslednom období ju možno považovať za najradikálnejšie médium vo výbere. Problematika obsahu a fungovania média Infovojna.sk (napr. dodržiavanie noriem a etiky žurnalistiky) má podobné charakteristiky ako v prípade ďalších dvoch vybraných médií – nekritické preberanie nefaktografického obsahu, prítomnosť konšpiračných teórií či šírenie hoaxov.

Všetky tri skúmané médiá majú históriu propagácie prokremelských naratívov. Predchádzajúci výskum projektu MapInfluenCE tiež odhalil, že niektoré z týchto médií alebo autori v nich publikujúci sa angažovali aj v šírení pro-čínskych naratívov.²⁴ V priebehu jari 2022, počas prebiehajúcej ruskej agresie voči Ukrajine, boli všetky tri médiá rozhodnutím Národného bezpečnostného úradu zablokované s cieľom predísť šíreniu pro-ruských dezinformácií o vojenskom konflikte.²⁵

Projekt MapInfluenCE síce potvrdzuje, že vo vybraných médiách sa vyskytujú prokremelské naratívy, problém však spočíva v absencii dôkazov, ktoré by priamo poukazovali na prepojenie médií s Ruskom. V tejto chvíli je teda možné v prípade alternatívnych médií hovoriť len o preferovaní Ruska pred Západom. Avšak, tieto médiá často preberajú vyjadrenia ruských vládných predstaviteľov, prejavujú protisystémové nálady a zapájajú sa do nefaktickej kritiky západných štruktúr, ako sú EÚ a NATO. Inak povedané, sprostredkujú posolstvá a naratívy, ktoré sú v súlade s informačnými operáciami a záujmami Ruska.²⁶

Výsledný dataset tak pozostáva z 815 publikovaných článkov. Články boli vyfiltrované pomocou špecifického súboru kľúčových slov v mediálnom archíve Newton

Media Search. Komplexnosť datasetu je teda závislá od použitých vyhľadávačov v databáze. Následne boli vyfiltrované individuálne posudzované články, pričom boli vynechané irelevantné mediálne výstupy. Výsledný dataset bol kódovaný podľa viacerých kritérií, vrátane typu textu (napr. článok, správa, komentár, rozhovor, prevzatý článok atď.), podtém (témy, o ktorých sa diskutuje vo vzťahu k hlavnej téme) a tvorcov agendy (autori textov a citované osoby alebo inštitúcie). Pri analýze sa brali do úvahy tvorcovia agendy, ako ich prezentovali médiá, s uvedenou afiliáciou a pracovným zaradením.

Vzhľadom na špecifické vlastnosti alternatívnych médií vytvorili autori tejto štúdie osobitné kategórie „prevzatých článkov“ a „komentovaných správ“. Prvá kategória sa vzťahuje na články prebrané z iných médií bez ďalšej redakčnej hodnoty. Druhá kategória sa vzťahuje na prevzatý článok, ktorý bol ďalej autormi alternatívnych médií komentovaný s cieľom poskytnúť postrehy a reakcie na informácie uvedené v pôvodnom článku.

Ďalšia etapa analýzy sa zamerala na identifikáciu sentimentu na trojstupňovej škále, pričom mediálne výstupy boli kódované ako pozitívne, negatívne alebo neutrálné voči Číne. Vyjadrený sentiment voči Číne bol priradený výlučne na základe častí textov pripísaných autorovi, pričom sa vynechali citácie a komentáre poskytnuté externými tvorcami agendy.

Projekt MapInfluenCE sa pri skúmaní naratívov zameraných na Čínu v slovenských alternatívnych médiách sústredil na päť tém, ktoré sú v diskurze o Číne považované za kľúčové: siete 5G (193 článkov), investície (88 článkov), Hongkong (304 článkov), Xinjiang (94 článkov) a Taiwan (136 článkov).

Analýza odhalila, že mediálny diskurz o Číne v slovenských alternatívnych médiách je podobný diskurzu, ktorý bol predtým pozorovaný v mainstreamových médiách.²⁷ Väčšina obsahu zameraného na Čínu v alternatívnych médiách pochádzala z miestnych tlačových agentúr, buď z TASR (štátom kontrolovaná tlačová agentúra) alebo zo SITA (súkromná tlačová agentúra). Tento trend bol obzvlášť výrazný pri pokrývaní tém súvisiacich s ľudskými právami. V prípade článkov zameraných na Čínu v súvislosti s Taiwanom z tlačových agentúr pochádzalo 60 percent článkov, v prípade Xinjangu to bolo 69 percent. V prípade pokrývania protestov v Hongkongu tvorili články pochádzajúce z tlačových agentúr až 80 percent skúmaných výstupov. Tento trend nebol taký výrazný v kontexte tém súvisiacich s ekonomikou a bezpečnostnými témami Slovenska. Z tlačových agentúr pochádzalo 40 percent článkov týkajúcich sa Číny v súvislosti s 5G sieťami a 20 percent článkov súvisiacich s čínskymi investíciami vo všeobecnosti. Dôležitým zdrojom obsahu pre slovenské alternatívne médiá boli tiež ruské médiá. S výnimkou spravodajstva o Xinjangu sa ruské zdroje vyskytovali minimálne v 5 percentách článkov vo všetkých analyzovaných témach. Najväčší podiel bol identifikovaný medzi článkami o čínskych investíciách, články o nich pochádzali z ruských zdrojov až v 20 percentách. Pre porovnanie, čínske zdroje boli citované len v hrstke prípadov.

To však neznamená, že slovenský alternatívny mediálny diskurz sa neodlišoval od spravodajstva mainstreamových médií. Preberanie spravodajstva tlačových agentúr môže byť zámernou stratégiou, ktorá umožňuje na prvý pohľad pôsobiť dojemom pravidelného pokrývania sporných tém a zároveň pod rúškom neutrality publikovať problematický obsah.

Diskusia o 5G: redukcia na čínsko-americký konflikt

Slovenské alternatívne médiá boli v pokrytí témy 5G veľmi aktívne. Tri analyzované médiá publikovali celkovo 193 článkov. Konkrétne, Hlavné správy publikovali 120 článkov, Hlavný denník vydal 68 článkov a Infovojna publikovala 5 článkov.

Pri pohľade na zdroje všetkých článkov, 78 z nich použilo ako zdroj informácií jednu alebo obe slovenské tlačové agentúry (TASR, SITA). Toto číslo predstavuje 40 percent všetkých analyzovaných textov. Okrem slovenských tlačových agentúr bola v deviatich článkoch uvedená ako zdroj zahraničná tlačová agentúra AP (menej ako 5 percent obsahu datasetu). Môžeme predpokladať, že analyzované médiá sa (s rôznou mierou úspešnosti) snažili priniesť viac nezaujatých a objektívnych informácií, ktoré môžu čiastočne zlepšiť ich imidž alternatívneho a nerelevantného zdroja.

Autorské články tvorili 27 percent všetkého obsahu relevantného pre tému 5G. Tieto články v mnohých prípadoch zahrňali aj postrehy a názory autora. Napokon, niektoré články uvádzali ako zdroj aj iné problematické médiá, napríklad RT, Sputnik, Fond strategickej kultúry alebo český portál Aeronet. Z hľadiska publikovania autorských článkov viedol Hlavný denník. Toto médium uverejňovalo autorské články v období od apríla 2019 do polovice júla 2019, a tiež od augusta 2020 do konca apríla 2021. Medzitým (od začiatku júla 2019 do augusta 2020) bola ako autor publikovaných článkov väčšinou uvedená „redakcia“ („hlavnydennik.sk“). V štyroch prípadoch boli poskytnuté informácie zo slovenskej tlačovej agentúry TASR. Jeden z článkov pochádzal od externej autorky Eleny Pustovojtovej z Fondu strategickej kultúry.

Ďalšie médium, Hlavné správy, publikovalo predovšetkým správy od slovenských tlačových agentúr (TASR a SITA) či zahraničných tlačových agentúr (AP). Autorských článkov bolo podstatne menej ako v prípade Hlavného denníka. Niektoré publikované články však obsahovali informácie prebraté z problematických zdrojov, ako napríklad RT (v troch prípadoch) a vo väčšej miere Sputnik (v 15 prípadoch). Jeden z článkov napísal Eugen Rusnák, ruský občan, ktorého skutočné meno je Jevgenij Paľcev. Je známy pravidelným šírením prokremelskej propagandy v slovenskom informačnom priestore, konkrétne v Hlavných správach, médiu Zem a Vek a v Hlavnom denníku. Napojený je aj na agentúru Russia Today (RT), ktorú financuje ruský štát.²⁸

Zaujímavým zistením je, že alternatívne médium Infovojna pri pokrývaní témy 5G veľmi aktívne nebolo. Spomedzi troch analyzovaných médií v rámci tejto témy publikovalo najmenej článkov. V dvoch prípadoch Infovojna prevzala obsah od českého alternatívneho média Aeronet, ktoré pravidelne šíri dezinformácie, propagandu a konšpiračné teórie.²⁹ Jeden z článkov Infovojny pochádzal z portálu Otvři svou mysl, ktorý sa prezentuje ako alternatívny zdroj, ale šíri najmä pseudovedecké naratívy.³⁰

Pokiaľ ide o konkrétny obsah článkov zameraných na 5G, analyzované médiá sa sústredili najmä na tieto podtémy: obmedzenia týkajúce sa ZTE a Huawei, dynamika konfliktu medzi Čínou a USA, ako aj obvinenia čínskych spoločností zo zberu údajov

a špionáže. Celkom často sa v alternatívnych médiách šírili naratívy o tom, ako USA využívajú 5G na vyvíjanie tlaku na Čínu. Táto téma bola preto súčasťou širšieho protizápadného naratívu, ktorý zodpovedá predchádzajúcej kritike USA, Nemecka, Spojeného kráľovstva a ďalších západných krajín, ktoré pristúpili k obmedzeniam voči čínskym technologickým spoločnostiam. Tento naratív zároveň slúžil ako prostriedok pre glorifikáciu Číny a čiastočne aj Ruska. Najmä v kontexte avizovanej spolupráce oboch krajín pri budovaní 5G infraštruktúry.

Konkrétne, alternatívne médiá informovali o obmedzení činnosti spoločností Huawei a ZTE v Spojenom kráľovstve a USA (a neskôr v Kanade a na Novom Zélande) z dôvodu podozrenia zo špionážnej činnosti. Liou Siao-ming, čínsky veľvyslanec vo Veľkej Británii, bol v tejto veci pravidelne citovaný, keď vyzýval Veľkú Britániu, aby nepodliehala „vonkajším záujmom USA“. USA podľa neho plánovali vyvíjať tlak na spoločnosť Huawei a naliehať na ňu, aby ukončila svoje zmluvy vo Veľkej Británii, kde technologický gigant budoval novú 5G sieť. Liu tiež naliehal na Spojené kráľovstvo, aby sa vyhlo akémukoľvek druhu „diskriminačných opatrení voči firmám zapojených do rozvoja 5G. Čína očakáva, že skutočne otvorené a spravodlivé Anglicko umožní v obchode rovnaké podmienky pre všetkých.“³¹ Obmedzenia čínskych technologických spoločností boli spojené s čiernou listinou zahrňajúcou niekoľko čínskych subjektov. USA zaradili spoločnosť Huawei na tento zoznam, pričom sa odvolávali na podozrenie týkajúce sa prepojenia spoločnosti na pekinskú vládu, armádu alebo spravodajské služby, ktoré môžu prostredníctvom spoločnosti získavať citlivé údaje. Čína obvinenia označila ako fámy bez dôkazov, pričom tento naratív bol pravidelne komunikovaný oficiálnymi kanálmi. V analyzovaných médiách bola táto téma interpretovaná ako súčasť obchodnej vojny medzi USA a Čínou a alternatívne médiá citovali generálneho riaditeľa Huawei Ren Zhengfeia a hovorca čínskeho ministerstva zahraničných vecí Lu Kchanga.

Hlavné správy neskôr priniesli informácie o eventuálnom obmedzení čínskych technologických spoločností v Nemecku, čiastočne založené na vyjadreniach Wang Weidonga, vedúceho ekonomického a obchodného oddelenia na čínskom veľvyslanectve v Nemecku.³² Podľa neho „vylúčenie Huawei v Nemecku z takzvaných dôvodov národnej bezpečnosti, by bolo diskriminačným a nespravodlivým rozhodnutím.“ Argumentoval tým, že vylúčenie Huawei vyšle zlý signál protekcionizmu a vytvorí prekážku pre bilaterálne vzťahy. V auguste 2020 médium uverejnilo komentár k čínsko-americkým vzťahom, v ktorom cituje článok Global Times a nazýva postoj USA k Číne vyhlásením novej Studenej vojny.³³

Zaujímavé je, že analyzované médiá šírili aj tvrdenia Vladimira Putina o tom, že USA sa snažia vytlačiť Huawei z trhu. Dané protiamerické naratívy boli spojené s oznámením Ruska, že na svojom území spustí pilotný projekt 5G siete.³⁴ Ruská telekomunikačná spoločnosť MTS mala totiž v rokoch 2019 a 2020 spolupracovať so spoločnosťou Huawei pri budovaní 5G sietí. Podľa Hlavného denníka bola spolupráca Číny s Ruskom výsledkom americkej politiky. Ako sa uvádzalo v jednom z článkov: „Politika maximálneho tlaku s použitím sankcií a pokút vedie k tomu, že štáty, ktoré chce americký prezident dostať na kolená, utekajú a vstupujú do aliancií.“³⁵

V júni 2019 uverejnil Hlavný denník článok s názvom „Stíhačka F-35 je riadená čínskymi čipmi. Hystéria okolo „špionáže“ Huawei sa rozpadá“. Autorka v tomto článku hovorila o „mesiacoch vybičovaných emócií okolo bujnejúceho špionážneho príbehu čínskych firiem, špehujúcich pre čínsku vládu“.³⁶ Podľa autorky sa USA a Veľká Británia

OBRÁZOK 1: ZASTÚPENIE KĹÚČOVÝCH TÉM SPOJENÝCH S PROBLEMATIKOU 5G A ČÍNY V ANALYZOVANÝCH ALTERNATÍVNYCH SLOVENSKÝCH MÉDIÁCH (01/2019–06/2021)

o bezpečnostné riziká nezaujímajú. Namiesto toho oba národy vnímajú Huawei ako kľúčového hospodárskeho konkurenta a symbol dominancie Číny v technologickom sektore, čo vyvoláva ich obavy. Ďalší príklad snahy Hlavného denníka vykresliť USA v negatívnom svetle možno nájsť v článku s názvom „Donald Trump a jeho obchodná politika sa previnili tým, že vytvorili spojenectvo medzi Ruskom a Čínou“.³⁷

Ďalším naratívom týkajúcim sa USA bol údajný vplyv USA na Veľkú Britániu a iné štáty, ktoré sa snažili obmedziť spoluprácu s čínskymi technologickými spoločnosťami. Na posilnenie tohto naratívu Hlavný denník často preberal informácie z Russia Today (RT). V jednom článku sa tvrdilo, že Veľká Británia sa správa, akoby bolo „51. štátom únie“.³⁸ V auguste 2020 sa objavila nová téma – pandémia COVID-19. Hlavný denník v tejto súvislosti uverejnil článok o „zvláštnych súvislostiach medzi koronavírusom a 5G“, ktorý spájal miesto vzniku vírusu (Wuhan) s miestom, kde bola testovaná 5G sieť.³⁹ Zaujímavé je, že médium neskôr článok označilo za nepravdivý, a namiesto toho sa odvolalo na článok Roberta Barcu, slovenského overovateľa faktov medzinárodnej agentúry AFP, verifikujúcej informácie šírené na Facebooku, ktorý predmetné informácie označil za hoax.⁴⁰ Mohlo ísť o výsledok dopytu po dôveryhodných informáciách o pôvode vírusu, ale aj o dôsledok zvýšenej citlivosti voči nefaktickému obsahu, ktorý sa objavil v slovenskom informačnom priestore na začiatku pandémie.

Jednou z mála tém, ktoré sa priamo týkali regiónu strednej a východnej Európy, bola problematika americko-českých vzťahov a spolupráce oboch národov v oblasti 5G bezpečnosti.⁴¹ V tejto súvislosti sa v alternatívnych médiách objavili aj články o návšteve Mikea Pompea v Európe, ktorú začal práve v Českej republike.⁴² Infovojna návštevu Pompea spojila predovšetkým s avizovaným podpísaním memoranda, či skôr rozšírenej dohody o bezpečnosti 5G sietí medzi USA a Českou republikou, ktorú webová stránka označila za diktovanú zo strany EÚ.⁴³ Návšteva bola rámcovaná v kontexte čínsko-amerických vzťahov. Inými slovami, médium návštevu využilo na to, aby pretláčalo naratív, ktorý by útočil na USA, ako aj Západ vo všeobecnosti.

Čínske investície: Iapené do siete americko-čínskeho súperenia?

Z piatich analyzovaných skupín pokrývali články o čínskych investíciách najviac rôznych tém, pričom na ich tvorbe sa aj podieľal najväčší počet autorov. Napriek tomu, jedno z analyzovaných médií, Infovojna, sa témou vôbec nezaoberalo. Analýza pokrytia témy čínskych investícií je preto založená len na obsahu Hlavných správ a Hlavného denníka.

Zatiaľ čo 20 percent článkov o čínskych investíciách pochádzalo zo slovenských tlačových agentúr (najnižší podiel spomedzi piatich analyzovaných tém), o niečo väčší podiel (22 percent) článkov preberalo ruské zdroje prípadne z nich vychádzalo. Zaujímavé je, že čínske zdroje boli takmer nezastúpené, pričom len jeden článok pochádzal z Global Times, nacionalistického a bulvárneho média kontrolovaného Komunistickou stranou Číny.

Medzi analyzovanými článkami o čínskych investíciách sme identifikovali až 147 rôznych tém. Zaujímavosťou je, že čínske investície na Slovensku nepatrili medzi top zastúpené témy, tvorili len približne 11 percent článkov.

V júli 2019 sa v Bratislave uskutočnilo stretnutie prezidentky Čaputovej a čínskeho ministra zahraničných vecí Wang Yiho. Prezidentka Čaputová počas stretnutia otvo-

OBRÁZOK 2: REPREZENTÁCIA KĹÚČOVÝCH TÉM SPOJENÝCH S ČÍNSKYMÍ INVESTÍCIAMI V ANALYZOVANÝCH ALTERNATÍVNYCH SLOVENSKÝCH MÉDIÁCH (01/2019–06/2021)

mila otázku porušovania ľudských práv v Číne. V dôsledku toho čelila intenzívnemu odporu vtedajšej pročínskej vlády, ako aj „alternatívnej mediálnej“ scény na Slovensku. Hlavné správy uverejnili komentár, v ktorom útočili na prezidentku Čaputovú, ktorá údajne „oslabuje medzinárodné postavenie Slovenska“, keďže „doterajšími prístupmi a prejavmi prezidentky Čaputovej sú ohrozené napr. čínske investície na Slovensku. Prezidentka si musí uvedomiť, že už nezastupuje nejakú zahraničnú nadáciu, ale celú Slovenskú republiku.“⁴⁴

V diskusii o čínskych investíciách na Slovensku analyzované médiá vynechali problematiku investícií CEFC napriek ich úzkemu prepojeniu so Slovenskom. V porovnaní s tým sa problematikou CEFC viac zaoberali české alternatívne médiá.⁴⁵

Významne väčší podiel článkov prijal medzinárodnú perspektívu, ktorá sa týkala tém spojených s obchodnou vojnou USA a Číny, vzťahmi s Ruskom, vzťahmi s EÚ a investíciami do infraštruktúry.

Hlavné správy napríklad spojili otázku čínskych investícií s konfliktom na Blízkom východe a angažovaním sa USA v regióne. V súvislosti s atentátom na iránskeho generála Qasema Soleimaniho Hlavné správy v článku prebratom z čínskeho nacionalistického bulvárneho denníka Global Times tvrdili:

„Ak by vypukla vojna USA a Iránu, Číne by to spôsobilo veľké ekonomické škody. Čína kupuje iránsku ropu a Američania vnímajú zo strategického hľadiska Rusko a Čínu ako svojich najväčších konkurentov. Objemy iránskej ropy, ktoré kupuje Čína sú obrovské a Čína je oveľa viac závislá od ropy z krajín Perzského zálivu ako USA. Čína takisto investovala do Iránu a Iraku i mnohých krajín Blízkeho východu, vojna, ktorú provokujú Američania by Američanom mohla pomôcť tieto čínske investície zničiť, rovnako by sa obmedzili dodávky iránskej ropy do Číny.“⁴⁶

Články vychádzajúce z ruských zdrojov (napr. Russia Today, Sputnik alebo agentúra TASS) často diskutovali o vzťahoch medzi Ruskom a Čínou a opisovali ich ako vzájomne prospešné a ako protiváhu západnému liberálnemu svetovému poriadku. Pre ilustráciu, Hlavný denník prebral komentáre, ktoré pôvodne vydalo Russia Today, a ktorých autorom je britský komentátor Tom Fowdy, ktorý je známy publikovaním pročínskych komentárov v ruských a čínskych médiách napojených na režim. V jednom článku Fowdy tvrdil, že Rusko sa stalo kľúčovým článkom Novej hodvábnej cesty, ktorá môže tvoriť jeden zo základov vznikajúcej čínsko-ruskej aliancie. Tvrdil, že tieto „strategické väzby Číny s Ruskom nepochybne silnejú,“ čo povedie k „posunu rovnováhy síl na celej euroázijskej pevnine.“⁴⁷

Fowdyho komentár k uzavretiu rokovaní o investičnej dohode medzi Čínou a EÚ (CAI) sledoval podobnú líniu meniacej sa rovnováhy síl a úpadku USA. V článok s názvom „USA zúria na čínsko-európsku dohodu. Je jasné, kto je porazený v roku 2020“, Fowdy tvrdil, že „reakcia USA [na CAI] je aktom zúfalstva zo strany, ktorá prehráva, čo bude slúžiť iba na prehĺbenie rozporu medzi Amerikou a Európou, ktorý vytvoril Trump.“⁴⁸

Pri prepájaní problematiky čínskych investícií s čínsko-americkou rivalitou vykazoval Hlavný denník aj konšpiračné tendencie. Médium napríklad tvrdilo, že „Už pred Majdanom a „Krymskou jarou“ v roku 2014 sa Ukrajina mohla stať blízkym ekonomickým spojencom Číny a mohla zo spojenectva získať dlhodobé investície v hodnote 50 miliárd dolárov. Američanom sa však takéto perspektívy nepáčili a v Kyjeve uskutočnili štátny prevrat.“⁴⁹

Hlavné správy tiež prezentovali mimoriadne pozitívny obraz čínskych investícií, pričom ako názorný príklad použili čínsku prítomnosť v Afrike. Citujúc Global Times, čínske investície v Afrike boli opísané ako prínosné pre kontinent. Hlavné správy zároveň tento naratív využili aj na útok USA, keď napísali: Konkrétne, Hlavné správy tvrdili:

„Za posledné desaťročie sa Afrika výrazne vymanila spod amerického vplyvu, pričom americké pozície prebrala najmä Čína. Recept akým Čína tento stav dosiahla je pomerne jednoduchý. Na rozdiel od Američanov Čína nekorumpuje a nepresadzuje svoj vplyv cez podplatené politické elity, ale ponúka férové dohody a zmluvy. Vďaka rozvoju bilaterálnych vzťahov medzi Čínou a radom afrických krajín sa zlepšilo aj hospodárske postavenie afrických krajín, čo však Američanom nevyhovuje. Tí majú predstavu, že nerastné bohatstvo afrických krajín je tu len preto, aby s ním mohli disponovať americké spoločnosti.“⁵⁰

Je zrejmé, že médium využívalo naratív obojstranne výhodnej spolupráce (win-win cooperation) medzi Čínou a africkými štátmi, ktorý často rozvíja práve čínska propaganda napriek rastúcim dôkazom o problémoch s ekonomickou uskutočniteľnosťou a bezpečnostnými dôsledkami čínskych investícií v Afrike.⁵¹

Hongkong: „Farebná revolúcia“ a cvičenie „ačohentizmu“

Kľúčovou témou sledovaného obdobia boli jednoznačne protesty, ktoré sa v Hongkongu rozmohli po oznámení návrhu na zmenu hongkongskeho zákona o vydávaní osôb. Podobne ako v predchádzajúcich prípadoch, väčšinu analyzovaných článkov, celkovo 247 z 304, tvorili správy prevzaté priamo zo slovenských tlačových agentúr. To predstavuje 81 percent všetkých analyzovaných článkov. Tie boli ladené neutrálne, väčšinou zohľadňovali názory a postoje oboch (alebo viacerých) spomínaných strán a snažili sa kontextuálne informovať o vývoji situácie.

Prevalu tlačových správ v alternatívnom informačnom priestore Slovenska možno vysvetliť tým, že analyzované alternatívne médiá sa dlhodobo vyznačujú snahou zbaviť sa protisystémovej nálepky, respektíve snahou zaradiť sa do mediálneho mainstreamu. Dôvodom však môže byť aj to, že čínske aktivity, na rozdiel od tém týkajúcich sa Ruskej federácie, neboli vnímané ako atraktívna téma pre slovenské publikum. A to aj napriek tomu, že protesty v Hongkongu sú jednou z mála tém, prostredníctvom ktorej sa Číne podarilo preniknúť do slovenského informačného priestoru prostredníctvom inzercie v časopise Trend.⁵² Túto hypotézu potvrdzuje aj skutočnosť, že v analyzovanom obsahu sa zo strany slovenských autorov objavilo len minimum komentárov. Články konkrétnych autorov tvorili približne 15 percent všetkého obsahu relevantného k danej téme (spolu 47 článkov).

Články obsahovali pohľad a názor autorov len v niektorých prípadoch. Častejšie sa však vyskytovali komentáre a analýzy prevzaté zo zahraničných portálov alebo výskumných ústavov. Problematické boli najmä tie články, ktoré čerpali z čínskych alebo ruských zdrojov. Niektoré z nich sú podrobne opísané nižšie. Medzi čínske zdroje, ktoré citovali alternatívne médiá, patrili Global Times, Xinhua a China Daily. Ruské zdroje, ktoré boli prevzaté, boli RT, Fond strategickej kultúry, Politikus, RBC, Iarex a tiež česká lokalizovaná verzia Sputniku.

V 57 článkoch, ktoré neboli publikované na základe správ niektorej zo slovenských tlačových agentúr, čerpali alternatívne médiá v 27 prípadoch z ruských zdrojov a v 7 prípadoch z čínskych. Toto zistenie môže vychádzať z dlhodobého trendu preberania ruských naratívov v rámci analyzovaného priestoru alternatívnych médií. V prípade ruských zdrojov išlo predovšetkým o českú lokalizovanú verziu Sputniku, ktorá sa v 10 prípadoch objavila v Hlavných správach. V niektorých prípadoch však médium využilo aj vyššie uvedené ruské zdroje. V prípade Hlavného denníka päť článkov čerpalo informácie z RT, zatiaľ čo ďalších päť článkov boli prepismi z Fondu strategickej kultúry. Pokiaľ ide o čínske zdroje, najčastejšie využívaným zdrojom bol Global Times.

Medzi najčastejšie spomínanými aktérmi bola logicky Carrie Lamová, správkynia Hongkongu. Konkrétne bola spomenutá v 58 článkoch, čo predstavuje 19 percent všetkého analyzovaného obsahu. Carrie Lamová takpovediac zosobňovala oficiálny

**OBRÁZOK 3: REPREZENTÁCIA KĹÚČOVÝCH TĚM SPOJENÝCH S HONGKONGOM
V ANALYZOVANÝCH ALTERNATÍVNYCH SLOVENSKÝCH MĚDIÁCH
(01/2019–06/2021)**

postoj Pekingu, ktorý bol neustále postavený na argumentoch suverenity územia Číny, podľa ktorých je Hongkong nevyhnutne jej súčasťou.

Druhou zásadnou komunikovanou pozíciou Pekingu, ktorá sa objavila v alternatívnych médiách, bol rozhodný nesúhlas so zasahovaním „vonkajších síl“ do vnútorných záležitostí Číny. Podobné vyhlásenia boli namierené najmä proti USA a Spojenému kráľovstvu a neskôr, po pozastavení platnosti zmlúv o extradícii, aj proti Kanade, Austrálii a Nemecku. Problematickejšie naratívy sa šírili v súvislosti s USA, najmä ak do rovnice vstúpilo aj Rusko. Napríklad Zhang Hanhui, čínsky veľvyslanec v Moskve, priamo varoval pred vonkajším podnecovaním a vedením nepokojov s prísľubom „adekvátnej odplaty“.⁵³ Urobil tak vo vyhlásení pre ruské médiá, na ktoré reagovala aj hovorkyňa ruského ministerstva zahraničných vecí Maria Zacharovová.

Vo svojom tvrdení poukázala na „analogické zákulisné ovplyvňovanie protestov v Moskve a Hongkongu“, na ktorých sa majú podieľať „cudzie štáty a ich mediálno-propagandistická mašinéria“. Zároveň ponúkla Pekingu spoluprácu v oblasti informácií. Podľa nej mala Moskva poskytnúť zistenia o zasahovaní Západu do „vnútornej politiky Ruska a Číny“.⁵⁴

Hlavné správy poskytli zaujímavý pohľad na zdroje, ktoré používajú, a na medzinárodné prepojenia medzi rôznymi platformami – pôvodné vyjadrenia boli prevzaté z ruských médií RBC a Politikus, ale článok zdieľali aj České národní listy.⁵⁵ Články obsahovali oficiálnu čínsku rétoriku, ktorá označovala protesty za prejav terorizmu. V rámci tohto naratívu Hlavné správy prevzali článok z ruského mediálneho portálu

Iarex, ktorý sa venoval situácii na medzinárodnom letisku v auguste 2019. Aktéri boli opísaní ako „proamerickí výtržníci“. Kľúčovým problémom však bolo nesprávne prirovnanie situácie k útokom z 11. septembra 2001. Podľa článku by hongkongskí demonštranti mali rovnako ako občania USA pochopiť, že boj proti terorizmu je najvyššou prioritou aj pre Čínu. Mali by tak spraviť vo „vlastnom záujme“.⁵⁶

Výskum MapInfluenCE v alternatívnych slovenských médiách informujúcich o Hongkongu objavil silný metanaratív „farebnej revolúcie“, po ktorom nasledovali pochybné prirovnania k ukrajinskému majdanu a rétorika o zahraničných silách ovplyvňujúcich verejnú mienku a riadiacich samotné protesty. Rovnako tomu bolo aj v prípade spravodajstva českých alternatívnych médií. Protesty boli často opisované ako nástroj hybridnej vojny vedenej proti čínskemu režimu, ktorý má byť podporovaný konzulátom USA (konkrétne Julie Eadehovou) alebo National Endowment for Democracy (NED) a jej „predĺženou rukou“ v prodemokratickej opozícii v Hongkongu.⁵⁷ Základný naratív sa týkal údajnej podpory zo strany USA, ktoré mali zámerne použiť finančné nástroje a násilné stratégie podobné tým, ktoré vraj boli použité na Ukrajinu, v Nikaragae alebo vo Venezuele.

Marek Molnár, jeden z autorov píšucich pre Hlavný denník, zaradil hongkongské protesty do kategórie „životaschopných protestov“ v réžii Pentagónu. Vo svojom článku sa snažil poukázať na podobnosti viacerých protestných hnutí v celosvetovom meradle.⁵⁸ Situáciu v Hongkongu prirovnal k protestom za nezávislosť Katalánska. Tento konkrétny článok môže slúžiť ako príklad ochoty alternatívnych médií čerpať informácie z ruských zdrojov. V tomto prípade išlo o prepis komentára autora pôsobiaceho pod Fondom strategickej kultúry. Podľa správy Ministerstva zahraničných vecí Spojených štátov z roku 2020 je Fond strategickej kultúry riadený ruskou zahraničnou spravodajskou službou a je úzko prepojený s Ministerstvom zahraničných vecí Ruska.⁵⁹ V istom zmysle ho možno považovať za prostriedok presadzovania záujmov a propagandy ruského štátu.

Molnár sa zamerával aj na návrh amerického zákona o ľudských právach a demokracii v Hongkongu. Pri citovaní článku z čínskeho štátneho média Global Times sa však rozhodol vybrať a priamo spomenúť len pro-čínske vyhlásenia. Chan Yung, propekinský podpredseda Demokratickej aliancie pre zlepšenie a pokrok v Hongkongu, uviedol, že „Američania Hongkong <neoslobodia“, a spomenul len možné destabilizačné dôsledky pre Čínu. Tian Feilong, docent na Právnickej fakulte Beihangskej univerzity v Pekingu, povedal, že výzvy demonštrantov s americkými vlajkami a fotografiami Donalda Trumpa len potvrdzujú, že spolupracujú s vonkajšími silami s cieľom ohroziť fundamentálne záujmy Hongkongu.⁶⁰

Čínsky minister zahraničných vecí Wang Yi tiež označil zasahovanie USA do vnútorných záležitostí Číny za súčasť úsilia zastaviť pokrok Pekingu a obnoviť studenú vojnu. Svoje názory vyjadril v rozhovore pre RT, ktorý následne zdieľal Hlavný denník.⁶¹

Eugen Rusnák (vlastným menom Jevgenij Paľcev, ktorý na túto tému prispieval aj do českých alternatívnych médií) taktiež napísal pre Hlavné správy jeden z mála jeho článkov na tému Hongkong.⁶² Prevzal vyhlásenie Hectora Constanta Rosalesa, stáleho zástupcu Venezuely pri OSN v Ženeve, ktoré pôvodne uverejnila čínska štátna agentúra Xinhua. Rosales kritizoval vonkajšie zasahovanie do vnútorných záležitostí Číny.⁶³ Podľa neho čínske kroky viedli k stabilizácii situácie. Vyjadril tiež presvedčenie,

že „Čína bude aj naďalej realizovať sen o dôstojnom a prosperujúcom živote svojho ľudu a prispievať k budovaniu spravodlivejšieho, rovnejšieho a mierového sveta“.⁶⁴

Hlavné správy tiež tvrdili, že dôvodom protestov, okrem už spomínanej podpory USA, nie je samotný kontroverzný návrh zákona. Jeden z článkov vyjadril presvedčenie, že problém spočíva v „neobmedzenom neoliberalnom hospodárstve“ Hongkongu, ktoré viedlo k ekonomickej neistote populácie.⁶⁵ Opäť sa uplatnil vyššie spomínaný reťazec recyklácie správ medzi rôznymi platformami, keď České národné listy doslova prevzali článok od Hlavných správ.⁶⁶

Bežným javom, ktorý sa vyskytoval vo väčšine textov venujúcich sa Hongkongu, bola technika „whataboutismu“ (ačohentizmu), keď nielen alternatívne médiá, ale aj predstavitelia čínskeho režimu poukazovali na protesty v západných štátoch. Cieľom tejto techniky bolo odvieť pozornosť na iné problémy, ako napríklad protesty v Barcelone, protesty žltých viest vo Francúzsku a neskôr nepokoje po smrti Georgea Floyd a v USA. Carrie Lamová hovorila priamo o tzv. dvojitom štandarde.⁶⁷ Pred štvordňovou návštevou Emmanuela Macrona v Číne v roku 2019 bolo Francúzsko a EÚ oficiálne kritizované čínskym veľvyslanectvom v Paríži. Podľa jeho vyhlásenia je Francúzsko pokrytecké a malo by „prejaviť súcit“ voči čínskym krokom v Hongkongu, keďže samo prešlo násilnými demonštráciami.⁶⁸

Po Carrie Lamovej nasledovali v počte zmienok a vyjadrení Donald Trump a Mike Pompeo, čo len dokazuje napätú povahu vzťahov medzi Čínou a USA a sumarizuje optiku, v ktorej prebiehala komunikácia o situácii v Hongkongu. S prezidentskými voľbami v USA sa očakávané začalo spomínať meno Joe Bidena. V jednom z článkov na Hlavných správach, ktorý bol prevzatý z českej verzie Sputniku,⁶⁹ bol Biden pre svoju „zjavnú demenciu“ a afektovanosť konšpiračne označený za kandidáta americkej skupiny „deep state“.⁷⁰ V článkoch sa tvrdilo, že v pozadí rozhodovania o ekonomických sankciách označených „za Hongkong“ voči Pekingu má byť istá šedá eminencia, ktorá sa snaží svojimi bábkami (v tomto prípade Bidenom) podkopať záujmy Číny.

Xinjiang: Od t'ážkej situácie Ujgurov k americko-čínskej rivalite

Medializácia otázky Xinjangu počas sledovaného obdobia sa zameriavala predovšetkým na otázky súvisiace s porušovaním ľudských práv a na to, ako téma preniká do vzťahov medzi USA a Čínou. Vo všeobecnosti mediálne pokrytie obsahovalo len veľmi málo komplexnejších analýz témy, ale skôr sa zameriavalo na faktické správy, s najväčšou pravdepodobnosťou z dôvodu nízkeho profilu problematiky na Slovensku. Tam, kde sa články púšťali do hlbšej analýzy, išlo prevažne o komentáre alebo články prebraté z iných zahraničných médií a preložené do slovenského jazyka. Z tohto pravidla bolo niekoľko výnimiek, ale vo všeobecnosti sa problematikou Xinjangu slovenské alternatívne médiá nezaoberali ako hlavnou témou samou osebe, ale skôr v širšom kontexte vzťahov medzi USA a Čínou a jej potenciálom ovplyvniť tento vzťah. Značná časť článkov použila problematiku Xinjangu na diskusiu o širšom napätí medzi USA a Čínou, prípadne Xinjiang spomínal len popri širšej diskusii o budúcnosti čínsko-amerických vzťahov.

Väčšina analyzovaných článkov bola prevzatá priamo zo slovenských tlačových agentúr a zaujímali neutrálny spôsob informovania o téme s niekoľkými článkami vyjadrujúcimi skôr negatívny postoj k Číne. V mnohých prípadoch sa správy obmedzili na niekoľko viet, ktoré čitateľa informovali o tom, čo sa stalo, namiesto toho, aby poskytli analýzu témy. Pri príležitostiach, v ktorých článok mohol zobrazíť negatívnejšie nálady, to bolo zvyčajne spôsobené priamymi citáciami aktérov, ktorí vyjadrili svoje silné názory na danú tému alebo opätovne publikovali komentáre prevzaté zo zahraničných médií. Súčasťou pokrytia tému Xinjangu bolo len minimum prípadne vôbec žiadne komentáre lokálnych slovenských expertov, pravdepodobne z dôvodu, že téma je považovaná za príliš vzdialenú slovenskému publiku.

Zvláštnosťou je, že na rozdiel od iných tém články o Xinjangu okrem niekoľkých výnimiek zvyčajne necitovali ani inak nepreberali obsah čínskych médií. Medzi výnimky patrili najmä články, ktoré citovali predstaviteľov čínskych orgánov, najmä hovorcu ministerstva zahraničných vecí, pričom sa vynechávali akékoľvek protiargumenty.⁷¹ Zároveň citovanie vládnych predstaviteľov a ich odôvodnenie opatrení v Xinjangu bez akýchkoľvek zmysluplných analýz niekedy priamo prispelo k šíreniu čínskeho naratívu v inak skôr neutrálnych článkoch.

Zatiaľ čo na začiatku sledovaného obdobia sa pokrytie vo veľkej miere zameriavalo na podávanie správ o dianí v Xinjangu, správ o záchytných táboroch a ujgurskej menšine, pokrytie sa postupne presunulo smerom k rámcovaniu tejto otázky ako súčasti čínsko-americkej rivality. Ako čas plynul a USA začali spomínať potenciálne sankcie za správanie Pekingu v Xinjangu, články sa často odvolávali na obchodnú vojnu, čiernu listinu USA a čínske technologické spoločnosti ako Huawei a ZTE. Niektoré články nakoniec spomenuli otázku Xinjangu len okrajovo, pričom sa zameriavali na širšiu otázku napätia medzi USA a Čínou.⁷²

**OBRÁZOK 4: REPREZENTÁCIA KĽÚČOVÝCH TÉM SPOJENÝCH SO XINJIANGOM
V ANALYZOVANÝCH ALTERNATÍVNYCH SLOVENSKÝCH MÉDIÁCH
(01/2019–06/2021)**

Ďalšími dôležitými témami boli otázky mučenia a genocídy, ktoré sa aspoň okrajovo spomínali v článkoch. Niekoľko článkov by sa mohlo klasifikovať ako vyjadrenie negatívneho sentimentu voči Číne, napríklad keď opísali situáciu v Xinjiangu ako „etnickú asimiláciu“ a kritizovali konanie Peking. Väčšinu článkov publikoval Hlavný denník formou opätovne publikovaných komentárov, ktoré napísal Lawrence Franklin, ktorý predtým pracoval pre bývalého amerického ministra obrany Donalda Rumsfelda a v súčasnosti je zamestnaný v Gatestone Institute.⁷³ Hlavné Správy a Infovojna nevyjadrili negatívny sentiment voči Číne v analyzovanom súbore článkov.

Zmienky rôznych aktérov boli do istej miery vyvážené vzhľadom na prevažne faktickú povahu analyzovaných správ. Najvýraznejšie boli zastúpení predstavitelia americkej a čínskej administratívy ako Donald Trump, Xi Jinping a Mike Pompeo. Medzi ďalšie časté zmienky patrili Antonio Guterres, Dominic Raab a Adrian Zenz, nemecký antropológ so zameraním na Xinjiang a ujgurské otázky.

Taiwan: Hviezda, ktorá zatienila Peking?

Pokiaľ ide o pokrytie Taiwanu, existuje výrazný rozdiel v objeme pokrytia medzi tromi analyzovanými médiami. Zatiaľ čo Infovojna sa témy sotva dotkla (v súbore článkov boli identifikované len dva články), Hlavný denník spomenul Taiwan v 41 článkoch a Hlavné správy diskutovali o Taiwane v 93 textoch.

Diskusie o Číne a Taiwane v alternatívnych médiách sa vo veľkej miere sústredili na diskusie o nezávislosti Taiwanu, politike jednej Číny, vojenskom nasadení v Taiwanskom prielive, ako aj na vzťahy týchto dvoch subjektov s USA.

Až na niekoľko výnimiek zahŕňali takmer všetky analyzované články aspoň základnú diskusiu o „princípe jednej Číny“ a o čínsko-taiwanských vzťahoch.

Koronavírus bol ďalšou významnou témou, o ktorej sa diskutovalo v článkoch zaoberajúcich sa Čínou a Taiwanom. Väčšina článkov sa zaoberala perspektívami členstva Taiwanu vo Svetovej zdravotníckej organizácii (WHO) a opozíciou Číny voči nej, ako aj počiatočnou komunikáciou Taiwanu s WHO na začiatku vypuknutia nového koronavírusu.

OBRÁZOK 5: REPREZENTÁCIA KLÍČOVÝCH TÉM SPOJENÝCH SO TAIWANOM V ANALYZOVANÝCH ALTERNATÍVNYCH SLOVENSKÝCH MÉDIÁCH (01/2019–06/2021)

Zaujímavé je, že články o Číne a Taiwane zobrazovali Čínu takmer výlučne v negatívnom svetle. Vynikalo to najmä v článkoch o taiwanských daroch rúšok, ktoré obsahovali citáty od niektorých najvokálnejších kritikov Číny, ktorí sa nachádzajú na Slovensku. Pre ilustráciu, Hlavné správy v jednom zo svojich pôvodných článkov citovali podpredsedu zahraničného výboru Slovenskej národnej rady Petra Osuského, ktorý povedal, že k darovaniu rúšok Taiwanom došlo „vďaka R.L. Tsengovi, ktorý je

veľvyslancom Taiwanu, aj keď nemôže byť takto označený kvôli neprijateľnému tlaku červených súdruhov z Pekingu“.⁷⁴

Napriek tomu by sa niektoré články mohli považovať za oslavu čínskej reakcie na COVID-19, pričom však zároveň uznávajú úspešné zvládnutie vírusu Taiwanom. Tak to bolo napríklad v článku, ktorý uverejnila Infovojna, a ktorý v novembri 2020 tvrdil: „Oficiálne je nemoc vymýčená. Ťžko se věří tomu, že na začátku roku zde bylo vše vylidněné.“⁷⁵

Ako už bolo uvedené, väčšina obsahu v alternatívnych médiách zameraného na Taiwan bola prevzatá z tlačových agentúr. Išlo najmä o Hlavné správy, kde 67 percent pochádzalo zo slovenských tlačových agentúr.

Napriek tomu slovenské alternatívne médiá získavali svoj obsah zameraný na Taiwan aj z menej tradičných zdrojov. Vo všeobecnosti ich možno rozdeliť do dvoch skupín – ruskí štátom podporovaní poskytovatelia obsahu (napr. Sputnik) a krajne pravicové médiá (napr. Breitbart alebo Fox News).

Výrobky pochádzajúce z krajne pravicových médií mali tendenciu vykazovať úplne negatívny pohľad na Čínu vo vzťahu k Taiwanu. Významne sa tu objavili dve témy: militarizácia Číny a vzťah Taiwanu s WHO. Na druhej strane články pochádzajúce zo Sputnika, ktoré vydali výhradne Hlavné správy, sa zameriavali na čínske a taiwanské militarizačné úsilie, ako aj trojstranné vzťahy medzi Čínou, Taiwanom a USA.

Hlavným správam sa okrem toho podarilo nájsť a pozitívne informovať o paralelách medzi modernými čínskymi dejinami a slovenskou klero-fašistickou minulosťou. V článku s názvom „Čankajšek a Tiso, alebo Čína nie je Slovensko“ anonymný autor diskutoval o tom, ako Čína a Slovensko narábajú s historickými spomienkami týkajúcimi sa Jozefa Tisa, prezidenta Slovenskej republiky, ktorá bol v rokoch 1939 až 1945 de facto bábkovým štátom nacistického Nemecka, a Čankajšeka, prezidenta Čínskej republiky, ktorý sa po prehre v čínskej občianskej vojne proti komunistom Mao Ce-tunga presťahoval na Taiwan. Podľa článku je Čína schopná vysporiadať sa so svojou historickou pamäťou žiadanejším spôsobom ako Slovensko, keďže „vo veľkej a „nedemokratickej“ Číne netaja, že žil a bol prezidentom Číny „akýsi“ Čankajšek. Na malom a demokratickom Slovensku povedať, že žil a bol „prvým prezidentom“ Slovenskej republiky „akýsi“ Tiso, je prinajmenšom podozrivé a možno aj nebezpečné. Zatiaľ čo v Číne si celkom kultúrne pripomínajú ľudí, ktorí žili a ovplyvnili minulosť akokoľvek – z pohľadu čínskej komunistickej prítomnosti „negatívne“ – u nás je to úplne a úplne zbytočne – naopak.“ Článok bol neskôr zo stránky Hlavné správy odstránený.

Záver

Analýza projektu MapInfluenCE odhalila, že mediálny diskurz o Číne v slovenských alternatívnych médiách sa vo vybranom období nápadne podobal diskurzu mainstreamových médií. V priebehu skúmania naratívov zameraných na Čínu v slovenských alternatívnych médiách zohrávalo dôležitú úlohu päť tém: siete 5G, investície, Hongkong, Xinjiang a Taiwan.

Tieto témy boli nielenže rovnaké v mainstreamových aj v analyzovaných problémových médiách, ale väčšina analyzovaného obsahu pochádzala z lokálnych tlačových agentúr, a preto bola väčšinou vecná a nezaujatá. Kopírovanie neutrálneho spravodajstva poskytovaného tlačovými agentúrami umožňuje médiám skrývať články vykazujúce pročínske naratívy, dezinformácie a konšpirácie. V niekoľkých prípadoch však došlo k prevzatíu informácií z oficiálnych čínskych alebo ruských zdrojov.

Profílovanie sa do podoby objektívneho spravodajstva možno považovať za problematické aj v tom zmysle, že aj pôvodne neutrálne správy sa dostávajú k ovplyvniteľnému publiku, ktoré sleduje dané médiá práve pre ich minulý, prevažne problematický obsah a alternatívny pohľad. Túto hypotézu však možno považovať za radikálnu a v budúcnosti si môže vyžadovať podrobnejší výskum.

Väčšina analyzovaného obsahu bola zameraná na tému protestov v Hongkongu, pričom mnohé z týchto článkov iba citovali správy zo slovenských tlačových agentúr. To možno vysvetliť tým, že analyzované webové stránky sa snažia zbaviť protisystémovej nálepky, respektíve zaradiť sa do mediálneho mainstreamu, ako bolo spomenuté vyššie. Rovnako, čínske aktivity nie sú vnímané ako atraktívna téma pre slovenské publikum, na rozdiel od tém týkajúcich sa Ruska.

Napriek tomu, že sa analyzované médiá snažili uverejňovať objektívnejšie informácie, stále často prinášali informácie citované z iných problematických médií. Medzi čínske zdroje citované alternatívnymi médiami patrili Global Times, Xinhua a China Daily. Ruské zdroje, ktoré boli preberané, boli RT (predtým Russia Today), Fond strategickej kultúry, Politikus, RBC, Iarex a česká lokalizovaná verzia Sputniku. Obsah vybraných médií teda okrem článkov zo slovenských tlačových agentúr tvorí aj obsah prevzatý z ruských štátom vlastnených a kontrolovaných médií alebo z Kremľu priateľských organizácií, ktoré možno považovať za predĺžené ruky ruských záujmov.

Vo viacerých prípadoch boli citovaní čínski predstavitelia, predovšetkým Carrie Lam, šéfka hongkongskej vlády, ktorá patrila k najčastejšie spomínaným aktérom (spolu s prezidentom Si Ťin-pchingom, hovorcom čínskeho ministerstva zahraničných vecí Geng Šuangom a ďalšími čínskymi predstaviteľmi). Lamová zosobňovala oficiálny postoj Pekingu k hongkongským protestom a zastupovala argumenty o nespochybniteľnej územnej celistvosti Číny vrátane Hongkongu. Ďalším zásadným komunikovaným stanoviskom Pekingu, ktoré sa objavilo v analyzovaných médiách, bola námietka proti zasahovaniu „vonkajších síl“ do vnútorných záležitostí Číny. Viaceré články obsahovali čínsku oficiálnu rétoriku, ktorá označovala protesty v Hongkongu za prejavy terorizmu. Aj diskusie o Číne a Taiwane v analyzovaných médiách sa vo veľkej miere

sústreďovali na otázku nezávislosti Taiwanu, politiku jednej Číny, vojenskú výstavbu v Taiwanskom prielive, ako aj na vzťahy oboch subjektov s USA. Obsah týkajúci sa témy Taiwanu zobrazoval Čínu takmer výlučne v negatívnom svetle, na druhej strane niektoré články glorifikovali čínsku reakciu na pandémiu COVID-19.

Aj keď analyzované alternatívne médiá niekedy využívali čínske zdroje, neboli v nich výrazne zastúpené. Oveľa významnejším zdrojom boli ruské zdroje. To naznačuje, že slovenská alternatívna mediálna scéna nie je obzvlášť naklonená propagácii pro-čínskych správ (to však neznamená, že sa takéto články neobjavujú).

Pretrvávajúcim trendom však boli zmienky o konflikte medzi USA a Čínou, ilustrované napríklad obchodnou vojnou, reštrikciami voči čínskym firmám, zaradením Huawei na „čiernu listinu“ USA či vzťahmi USA s Taiwanom. Články, v ktorých sa tieto témy rozoberali, boli väčšinou naklonené Číne. To naznačuje, že pre slovenské alternatívne médiá je téma Číny inštrumentalizovaná v ich ťažení proti USA a Západu.

Autori

Veronika Blablová je dátová analytička projektov MapInfluenCE a China Observers in Central and Eastern Europe (CHOICE) v Asociácii pro mezinárodní otázky (AMO) v Prahe.

✉ veronika.blablova@amo.cz

Peter Dubóczi je analytikom projektu MapInfluenCE pre Rusko na Slovensku a výskumným pracovníkom Inštitútu strategických politík (STRATPOL).

✉ duboczi.p@gmail.com 🐦 [@PDuboczi](https://twitter.com/PDuboczi)

Pavel Havlíček je koordinátor výskumu MapInfluenCE zameraného na Rusko a analytik Asociace pro mezinárodní otázky (AMO) v Prahe.

✉ pavel.havlicek@amo.cz 🐦 [@Pavel_Havlicek_](https://twitter.com/Pavel_Havlicek)

Ivana Karásková, Ph.D., je zakladateľkou projektu MapInfluenCE, analytičkou pre Čínu v Česku a výskumnou pracovníčkou v Asociácii pro mezinárodní otázky (AMO).

✉ ivana.karaskova@amo.cz 🐦 [@ivana_karaskova](https://twitter.com/ivana_karaskova)

Barbara Kelemen je výskumnou pracovníčkou Stredoeurópskeho inštitútu ázijských štúdií (CEIAS).

✉ barbarakelemenova@gmail.com 🐦 [@KelemenBarbara](https://twitter.com/KelemenBarbara)

Michaela Ružičková je výskumnou pracovníčkou Inštitútu strategických politík (STRATPOL).

✉ michaela.ruzickova@infosecurity.sk

Matej Šimalčík je analytikom projektu MapInfluenCE pre Čínu na Slovensku a výkonným riaditeľom Stredoeurópskeho inštitútu ázijských štúdií (CEIAS).

✉ simalcik@ceias.eu 🐦 [@MatejSimalcik](https://twitter.com/MatejSimalcik)

O MapInfluenCE

MapInfluenCE je medzinárodný projekt, ktorý bol známy vo svojej počiatkovej fáze ako ChinfluenCE (2017-2020). Prostredníctvom série výstupov prispievame k formovaniu odbornej i verejnej diskusie o čínskom a ruskom vplyve v strednej Európe. Výsledky nášho výskumu citovali domáce i zahraničné médiá (New York Times, BBC, Al Jazeera, Le Monde, Deutsche Welle a ďalšie). Našu prácu sme prezentovali v národných parlamentoch aj na pôde Európskeho parlamentu.

Zameriavame sa na skúmanie vplyvu autoritárskych režimov na krajiny strednej Európy – od čínskeho vplyvu na médiá, prenikanie do akademickej sféry, pôsobenie na miestnych politikov a politiku, až po súhru medzi čínskym a ruským vplyvom, propagandu, dezinformácie alebo hybridné operácie Ruska a Číny. Prepájame akademický výskum s advokačnou činnosťou a ponúkame odporúčania, ako vplyvovým operáciám lepšie čeliť a zvýšiť odolnosť spoločnosti.

Naši analytici na Čínu a Rusko pochádzajú z akademickej, výskumnej či neziskovej sféry v Českej republike, na Slovenska, v Poľska a Maďarsku. Máme ale presah aj za hranice strednej Európy, keď spolupracujeme s európskymi, americkými i ázijskými výskumnými inštitúciami (napr. MERICS, CEPA, CAP a pod.), komentujeme ruskej pôsobenie v krajinách Východného partnerstva, čínsky vplyv vo svete alebo vzťahy EÚ s Ruskom a Čínou.

Projekt MapInfluenCE bol vytvorený a je koordinovaný Asociáciou pre medzinárodné otázky (AMO) so sídlom v Prahe.

ZOSTANTE S NAMI!

www.mapinfluence.eu

www.twitter.com/MapInfluenceEU

[@MapInfluenceEU](https://twitter.com/MapInfluenceEU) a [#MapInfluenCE](https://twitter.com/MapInfluenceEU)

O AMO

AMO je mimovládna organizácia založená v roku 1997 na účely výskumu a vzdelávania v oblasti medzinárodných vzťahov. Tento popredný zahraničnopolitický think-tank nie je spätý so žiadnou politickou stranou ani ideológiou. Svojou činnosťou podporuje aktívny prístup k zahraničnej politike, poskytuje nestrannú analýzu medzinárodného diania a otvára priestor pre fundovanú diskusiu.

AMO:

- formulovaní a zverejňovaní brífingov, akademických článkov a policy paperov,
- organizovaní medzinárodných konferencií, seminárov pre expertov, okrúhlych stolov a verejných debát,
- organizovaní vzdelávacích projektov,
- kritickom hodnotení a komentovaní aktuálneho diania pre miestnu a medzinárodnú tlač,
- vytváraní podmienok pre formovanie novej generácie expertov,
- podpore záujmu o medzinárodné vzťahy v širšom verejnom povedomí,
- spolupráci s podobnými miestnymi a medzinárodnými inštitúciami.

VÝSKUMNÉ CENTRUM AMO

Výskumné centrum AMO je popredný český think tank, neviazaný na žiadnu politickú stranu alebo ideológiu. Centrum svojimi aktivitami podporuje aktívny prístup k zahraničnej politike, poskytuje nezávislú analýzu aktuálneho politického diania a podporuje expertnú i verejnú debatu na tieto témy. Hlavným cieľom Výskumného centra je systematické sledovanie, analýza a komentovanie medzinárodných vzťahov so špeciálnym zameraním na českú zahraničnú politiku.

ZOSTANTE S NAMI!

- www.facebook.com/AMO.cz
- www.twitter.com/AMO_cz
- www.youtube.com/AMOCz
- www.linkedin.com/company/AMOCz
- www.instagram.com/AMO.cz

Poznámky

- 1 Rumena Filipova, „Chinese Influence in Bulgaria: Knocking on a Wide Open Door?“, *China Observers in Central and Eastern Europe (CHOICE)*, 8. septembra 2019, <https://chinaobservers.eu/chinese-influence-in-bulgaria-knocking-on-a-wide-open-door/>.
- 2 Ivana Karásková, „How China Influences Media in Central and Eastern Europe“, *The Diplomat*, 10. novembra 2019, <https://thediplomat.com/2019/11/how-china-influences-media-in-central-and-eastern-europe/>.
- 3 Táto komparatívna štúdia mediálneho spravodajstva o Číne v Českej republike, Maďarsku a na Slovensku sa zaoberá viac ako 7 700 mediálnymi výstupmi publikovanými od roku 2010 do polovice roka 2017 a poskytuje jedinečný pohľad na formovanie diskurzu a projekciu čínskeho vplyvu v týchto troch krajinách. Dostupné tu: Ivana Karásková et al., *Central Europe for Sale: The Politics of China's Influence* (Praha: Asociace pro mezinárodní otázky (AMO), 2018), https://mapinfluence.eu/wp-content/uploads/2021/03/AMO_central-europe-for-sale-the-politics-of-chinese-influence.pdf. Aby bola analýza diskurzu o Číne v celej strednej Európe úplná, MapInfluCE o rok neskôr uskutočnil výskum poľských médií, ktorý pokrýval obdobie od roku 2010 do polovice roka 2018. Dostupné tu: Agnieszka Ostrowska, *Great Expectations: China's Image in Polish Mainstream Media and Among Elites* (Varšava: Centre for International Relations, 2019), https://mapinfluence.eu/wp-content/uploads/2019/07/WIELKIE-NADZIEJE_FINAL.pdf.
- 4 Ivana Karásková et al., *Careful or Careless? Debating Chinese Investment and 5G Technology in Central Europe* (Praha: Asociace pro mezinárodní otázky (AMO), 2021), https://mapinfluence.eu/wp-content/uploads/2021/06/Mapinfluence_policy-paper_careful-or-careless_A4_web_09-1.pdf.
- 5 Ivana Karásková et al., *China's propaganda and disinformation campaigns in Central Europe* (Praha: Asociace pro mezinárodní otázky (AMO), 2020).
- 6 Miloš Gregor a Petra Vejvodová, *Analýza manipulativních technik na vybraných českých serverech*, (Brno: Masarykova univerzita, 2016), https://otevrenenoviny.cz/wp-content/uploads/2016/06/Vyzkumna_zprava_Analyza_manipulativnich.pdf.
- 7 Jonáš Syrovátka et al., *Dezinformace jako byznys* (Praha: Prague Security Studies Institute (PSSI), 2020), https://www.pssi.cz/download/docs/8207_751-dezinformace-jako-byznys.pdf.
- 8 „České alternativní zpravodaje a blogy,“ *Český Rozhled*, n.d. <http://www.ceskyrozhled.cz/odkazy-altermedia>.
- 9 „Vím, že nic nevím...“, *Nezávislé zprávy*, n.d., <https://nezavisle-alternativni-zpravy.webnode.cz/>.
- 10 Kristoffer Holt, „Alternative Media and the Notion of Anti-Systemness: Towards an Analytical Framework,“ *Media and Communication* 6, no. 4 (2018): 51.
- 11 Peter Dubóczy a Michaela Ružičková, *Prístup Slovenskej republiky k boju proti dezinformáciám* (Bratislava: STRATPOL, 2021), <https://stratpol.sk/wp-content/uploads/2021/10/publi-pr%C3%ADstup-k-dezinfo.pdf>.
- 12 Belén Carrasco Rodríguez, *Information Laundering in the Nordic-Baltic region* (Riga: NATO Strategic Communications Centre of Excellence, 2020), <https://stratcomcoe.org/publications/information-laundering-in-the-nordic-baltic-region/26>.
- 13 Karel Wolf, „Jakub Kalenský (Atlantic Council): Toxické weby ‚perou‘ dezinformace. Pomáhají zakrýt jejich ruský původ,“ *Lupa*, 7. decembra 2020, <https://www.lupa.cz/clanky/jakub-kalensky-atlantic-council-toxicke-weby-perou-dezinformace-pomahaji-zakryt-jejich-rusky-puvod/>.

- 14 „Zoznam stránok so sporným obsahom,“ *Konšpiratori.sk*, n.d., <https://konspiratori.sk/zoznam-stranok>.
- 15 Dominik Štepanovič „Cena za (dez)informácie,“ Analytický útvar MO SR, Apríl, 2021, https://www.mosr.sk/data/files/4364_2021-k-01-cena-za-dezinformacie-recenzovane.pdf.
- 16 Na zúženie zoznamu najčastejšie navštevovaných webových stránok sa použil portál Similarweb. Výber médií sa uskutočnil začiatkom roka 2021, preto sa zoznamy použité ako primárny referenčný údaj mohli zmeniť a nemusia nevyhnutne obsahovať vybrané médiá v čase publikovania tohto výskumu.
- 17 Ide o nezávislú odbornú komisiu zloženú z učiteľov, historikov, lekárov, novinárov a odborníkov na sociálne siete, ktorá hodnotí nahlásené stránky podľa piatich kritérií (t. j. prítomnosť podvodného a šarlatánskeho obsahu; prítomnosť dezinformácií a lživej propagandy; prítomnosť konšpiračných teórií; prítomnosť extrémistického obsahu; nedodržiavanie základných zásad novinárskej etiky; viď. <https://konspiratori.sk/kriteria>).
- 18 Podľa dešifrovanej komunikácie mal na Hlavné správy vplyv aj Marian Kočner (momentálne stíhaný za vraždu novinára Jána Kuciaka a jeho snúbenice), ktorý so šéfredaktorom tohto portálu intenzívne komunikoval a dokonca ho mal aj financovať (viď Vladimír Šnidl, „Kočner v Threeme: Pozri, čo som vymyslel, zajtra to vyjde v Hlavných správach,“ *Denník N*, 16. augusta 2019, <https://dennikn.sk/1556123/kocner-v-threeme-pozri-co-som-vymyslel-zajtra-to-vyjde-v-hlavnych-spravach/>).
- 19 Konšpiratori.sk, „Súd prikázal Konšpirátorom dočasne stiahnuť web hlavnespravy.sk zo svojej databázy,“ *Denník N*, 3. marca 2020, <https://dennikn.sk/blog/1775813/sud-prikazal-konspiratorom-docasne-stiahnut-web-hlavnespravy-sk-zo-svojej-databazy/>.
- 20 Hlavný denník mal dovedty v databáze pomerne vysoké hodnotenie, a to 7,9 bodu z 10 (čím vyššie na škále, tým problematickejšia stránka).
- 21 Konšpiratori.sk, „Web, ktorý straší peklom a tvrdí, že očkovanie zabíja, musí ísť dole zo zoznamu Konšpirátorov,“ *Denník N*, 12. augusta 2021, <https://dennikn.sk/blog/2501424/web-ktory-strasipeklom-a-tvrdi-ze-ockovanie-zabija-musi-ist-dole-zo-zoznamu-konspiratorov/>.
- 22 Filip Struhárik, „hlavnydennik.sk (7.9),“ *Konšpiratori.sk*, <https://konspiratori.sk/stranka/850>.
- 23 „infovojna.sk (8.8),“ *Konšpiratori.sk*, <https://konspiratori.sk/stranka/749>.
- 24 Ivana Karásková et al., *China's Sticks and Carrots in Central Europe: The Logic and Power of Chinese Influence*, (Praha, Asociace pro mezinárodní otázky (AMO), 2020), https://mapinfluence.eu/wp-content/uploads/2020/06/Chinas-Sticks-and-Carrots-in-Central-Europe_policy-paper_1.pdf. Matej Šimalčík, „Covid-19 and China's changing propaganda tactics in Slovakia.“ In Ivana Karásková et al., *China's propaganda and disinformation campaigns in Central Europe* (Praha: Asociace pro mezinárodní otázky (AMO), 2020), https://mapinfluence.eu/wp-content/uploads/2020/08/Mapinfluence_BRIEFING-PAPER_chinas-propaganda_A4_interaktivni_EN_01-1.pdf.
- 25 Katarína Hrnčárová, „Infovojna na webe skončila. NBÚ proruský portál zablokoval.“ *Hospodárske noviny*, 21. marec 2022, <https://strategie.hnonline.sk/media/24189633-infovojna-na-webe-skoncila-nbu-prorusky-portal-zablokoval>.
- 26 „Infosecurity.sk: Monitoring dezinformačnej scény (máj-august 2021),“ *Infosecurity.sk*, 21. októbra 2021, <https://infosecurity.sk/dezinfo/infosecurity-sk-monitoring-dezinformacnej-sceny-maj-august-2021-2/>.
- 27 Diskusiu o tomto trende nájdete v Ivana Karásková et al., *Careful or careless? Debating Chinese investment and 5G technology in Central Europe*, (Praha, Asociace pro mezinárodní otázky (AMO), 2021), https://mapinfluence.eu/wp-content/uploads/2021/06/Mapinfluence_policy-paper_careful-or-careless_A4_web_09-1.pdf.
- 28 Vladimír Šnidl, „Propagandu pre Hlavné správy píše Rus, ktorý sa chodí radiť do agentúry Kremľa,“ *Denník N*, 14. novembra 2018, <https://dennikn.sk/1288348/propagandu-pre-hlavne-spravy-pise-rus-ktory-sa-chodi-radit-do-agentury-kremla-odomknete/>.

- 29 „aeronet.cz (9.7),“ *Konšpirátori.sk*, <https://konspiratori.sk/stranka/665>.
- 30 „otevrisvoumysl.cz (8.9),“ *Konšpirátori.sk*, <https://konspiratori.sk/stranka/734>.
- 31 Imrich Kovačič, „Mayová nepodľahne tlak USA a povolí Huawei,“ *Hlavný denník*, 29. apríla 2019, <https://www.hlavnydennik.sk/2019/04/29/mayova-nepodlahne-tlaku-usa-a-povoli-huawei/>.
- 32 „Čínski predstavitelia varujú Nemecko, vylúčenie firmy Huawei z budovania 5G siete povedie k prehodnoteniu ponuky výhodnej ponuky na čínsky trh pre európske spoločnosti,“ *Hlavné správy*, 3. júna 2020, <https://www.hlavnespravysk/cinski-predstavitelia-varuju-nemecko-vylucenie-firmy-huawei-budovanie-5g-sieti-povedie-prehodnotenie-vyuzivania-vyhod-pristupu-cinsky-trh-europsk-e-spolocnosti/2183942>.
- 33 Branislav Fábry, „Žltá hrozba z Číny alebo zbytočná hystéria v USA?,“ *Hlavné správy*, 5. augusta 2020, <https://www.hlavnespravysk/zlta-hrozba-ciny-zbytocna-hysteria-usa/2251978>.
- 34 Imrich Kovačič, „Huawei zahajuje pilotný 5G projekt v Rusku,“ *Hlavný denník*, 9. júna 2019, <https://www.hlavnydennik.sk/2019/06/09/huawei-zahajuje-pilotny-5g-projekt-v-rusku/>.
- 35 Zuzana Vargová, „Kvôli Trumpovi sa Európa ocitla v ošemetnej situácii! Stav je bezútešný, informuje nemecký denník,“ *Hlavný denník*, 10. júna 2019, <https://www.hlavnydennik.sk/2019/06/10/kvoli-trumpovi-sa-eugeot-ocitla-v-osemetnej-situacii-stav-je-bezutesny-informuje-nemecky-dennik/>.
- 36 Imrich Kovačič, „Stíhačka F-35 je riadená čínskymi čipmi. Hystéria okolo ‚špionáže‘ Huawei sa rozpadá,“ *Hlavný denník*, 17. júna 2019, <https://www.hlavnydennik.sk/2019/06/17/stihačka-f-35-je-riadena-cinskymi-cipmi-hysteria-okolo-spionaze-huawei-sa-rozpada/>.
- 37 Zuzana Vargová, „Kvôli Trumpovi sa Európa ocitla v ošemetnej situácii! Stav je bezútešný, informuje nemecký denník,“ *Hlavný denník*, 10. júna 2019, <https://www.hlavnydennik.sk/2019/06/10/kvoli-trumpovi-sa-eugeot-ocitla-v-osemetnej-situacii-stav-je-bezutesny-informuje-nemecky-dennik/>.
- 38 Marek Molnár, „Britský krok k zákazu Huawei zo siete 5G ukazuje, že USA diktuje britskej zahraničnej politike,“ *Hlavný denník*, 7. júla 2020, <https://www.hlavnydennik.sk/2020/07/britsky-krok-k-zakazu-huawei-zo-siete-5g-ukazuje-ze-usa-diktuju-britskej-zahranicnej-politike/>.
- 39 „(Aktualizované) Zvláštne súvislosti medzi koronavírusom a 5G sieťou – NEPRAVDA,“ *Hlavný denník*, 2. marca 2020, <https://www.hlavnydennik.sk/2020/03/02/zvlastne-suugeot-medzi-koronavirusom-a-5g-sietou/>.
- 40 Robert Barca, „5G technológia nemá nič spoločné s novým koronavírusom,“ *AFP Fakty*, 9. apríla 2020, <https://fakty.afp.com/5g-technologie-nema-nic-spolocne-s-novym-koronavirusom?fbclid=IwAR2M%20X5iQqxxBKN5k7hkLbOfbNaDwWU8w4ipU3gB6xb5MFjqYjCYdzZdHKw>.
- 41 Timotej Dudka, „Česko a Spojené štáty budú spolupracovať na zabezpečení 5G sietí,“ *Hlavný denník*, 7. mája 2020, <https://www.hlavnydennik.sk/2020/05/07/cesko-a-spojene-staty-budu-spolupracovat-na-zabezpeni-5g-sieti>.
- 42 „Šéf americkej diplomacie Pompeo začal v ČR cestu po krajinách strednej Európy,“ *Hlavné správy*, 11. augusta 2020, <https://www.hlavnespravysk/sef-americkej-diplomacie-pompeo-zacal-cr-cestu-krajinach-strednej-europy/2258800>.
- 43 „Američané chceli v Praze podepsat memorandum o 5G, Češi to odmietli,“ *Infovojna*, 13. augusta 2020, <https://www.infovojna.sk/article/americane-chteli-v-praze-podepsat-memorandum-o-5g-cesi-to-odmitli>.
- 44 Bruno Čanády, „Prezidentka Čaputová dostala vo Varšave frčku a s ňou celé Slovensko,“ *Hlavné správy*, 4. septembra 2019, <https://www.hlavnespravysk/prezidentka-caputova-dostala-vo-varsave-frcku-s-nou-cele-slovensko/1875066>.
- 45 Veronika Blablová, Pavel Havlíček a Ivana Karásková, *Kdopak to mluví? Pročínské naratívy v českých alternatívnych médiách*, (Praha, Asociace pro mezinárodní otázky (AMO), 2022), <https://mapinfluence.eu/cs/kdopak-to-mluvi-procinske-narativy-v-ceskych-alternativnich-mediich/>.

- 46 „Proti komu okrem Iránu bol vedený americký útok na Solejmáního? Je odpoveď Iránu nevyhnutná?“ *Hlavné správy*, 6. januára 2020, <https://www.hlavnespravy.sk/proti-komu-okrem-iranu-bol-vedeny-americky-utok-solejmaniho-odpoved-iranu-nevyhnutna/2006870>.
- 47 Tom Fowdy, „Črta sa rusko-čínska vojenská aliancia. Mal by Washington prepadnúť panike? (Tom Fowdy),“ *Hlavný denník*, 24. októbra 2020, <https://www.hlavnydennik.sk/2020/10/24/crta-sa-rusko-cinska-vojenska-aliancia-mal-by-washington-prepadnut-panike-tom-fowdy/>.
- 48 Tom Fowdy, „USA zúria kvôli čínsko-európskej dohode. Je jasné, kto je v roku 2020 porazený,“ *Hlavný denník*, 1. januára 2021, <https://www.hlavnydennik.sk/2021/01/01/usa-zuria-kvoli-cinsko-europskej-dohode-je-jasne-kto-je-v-roku-2020-porazeny-tom-fowdy/>.
- 49 Ivan Brožík, „Majdan bol biznis – hovorí ukrajinský prokurátor – USA na ňom zarobili 50miliárd,“ *Hlavný denník*, 29. decembra 2020, <https://www.hlavnydennik.sk/2020/12/29/majdan-bol-biznis-hovori-ukrajinsky-prokurator-usa-na-nom-zarobili-50-miliard/>.
- 50 „Naozaj chce Pompeo reálne pomôcť africkým krajinám?,“ *Hlavné správy*, 23. februára 2020, <https://www.hlavnespravy.sk/naugeot-chce-pompeo-realne-pomocet-africkym-krajinam/2062005>.
- 51 O povahe čínskych úverových praktík a súvisiacich problémoch vid. napr. Anna Gelpern et al., *How China lends: A rare look into 100 debt contracts with foreign governments* (Aiddata, Center for Global Development, Peterson Institute for International Economics, Kiel Institute for the World Economy, 2021), <https://www.aiddata.org/publications/how-china-lends>.
- 52 Matej Šimalčík, Ivana Karásková, Barbara Kelemen, *Čínska prítomnosť na Slovensku: medzi cukrom a bičom* (Praha, Asociace pro mezinárodní otázky (AMO), 2020), <http://www.amo.cz/wp-content/uploads/2020/09/Mapinfluence-policy-paper-SK.pdf>.
- 53 „Odborník: V Hongkongu je stále viac vonkajších príznakov ‚farebnej revolúcie‘,“ *Hlavné správy*, 16. augusta 2019, <https://www.hlavnespravy.sk/odbornik-hongkongu-stale-vonkajsich-priznakov-farebnej-revolucie/1854807>.
- 54 Gabriel Gačko, „Čínsky veľvyslanec v Moskve varoval Američanov a Angličanov pred ďalším podnecovaním nepokojov v Hongkongu,“ *Hlavné správy*, 14. augusta 2019, <https://www.hlavnespravy.sk/cinsky-velvyslanec-moskve-varoval-americanov-anglicanov-pred-dalsim-podnecovanim-nepokojov-hongkongu/1852921>.
- 55 Ibid.
- 56 „Kto ťaží z majdanu v Honkongu,“ *Hlavné správy*, 19. augusta 2019, <https://www.hlavnespravy.sk/tazi-majdanu-honkongu/1857526>.
- 57 Igor Kratochvil, „Hongkong stredobodom pozornosti globálnej moci a boja ideológií,“ *Hlavné správy*, 22. augusta 2019, <https://www.hlavnespravy.sk/hongkong-stredobodom-pozornosti-globalnej-moci-boja-ideologii/1861626>.
- 58 „Joker v masových protestoch 2019 (Vladimír Prochvatilov),“ *Hlavný denník*, 9. novembra 2019, <https://www.hlavnydennik.sk/2019/11/09/joker-v-masovych-protestoch-2019-vladimir-prochvatilov/>.
- 59 *Pillars of Russia's Disinformation and Propaganda Ecosystem* (Washington: U.S. Department of State, 2020), https://www.state.gov/wp-content/uploads/2020/08/Pillars-of-Russia%E2%80%99s-Disinformation-and-Propaganda-Ecosystem_08-04-20.pdf.
- 60 Marek Molnár, „GLOBAL TIMES: USA nikdy ‚neoslobodia‘ Hongkong, iba destabilizujú Čínu,“ *Hlavný denník*, 9. septembra 2019, <https://www.hlavnydennik.sk/2019/09/09/usa-nykdy-neoslobodia-hongkong-iba-destabilizuju-cinu/>.
- 61 Diana Zatková, „Peking: Nechceme sa stať ďalšími USA!,“ *Hlavný denník*, 1. januára 2021, <https://www.hlavnydennik.sk/2021/01/02/peking-nechceme-sa-stat-dalsimi-usa/>.

- 62 Vladimír Šnidl, „Odomkli sme: Propagandu pre Hlavné správy píše Rus, ktorý sa chodí radíť do agentúry Kremľa,“ *Denník N*, 14. novembra 2018, <https://dennikn.sk/1288348/propagandu-pre-hlavne-spravy-pise-rus-ktory-sa-chodi-radit-do-agentury-kremla-odomknute/>.
- 63 Eugen Rusnák, „Agentúra Xinhua: „Venezuela razantne odsudzuje akty násilia v Hong Kongu a vyjadruje podporu vláde a ľudu Čínskej ľudovej republiky,“ *Hlavné správy*, 11. septembra 2019, <https://www.hlavnespravy.sk/agentura-xinhua-venezuela-razantne-odsudzuje-akty-nasilia-v-hong-kongu-vyjadruje-podporu-vlade-ludu-cinskej-ludovej-republiky/1881716>.
- 64 „Hong Kong affairs are China’s internal affairs that should not be interfered in: diplomat,“ *Xinhua*, 8. marca 2021 (updated), http://www.xinhuanet.com/english/2021-03/08/c_139794946.htm.
- 65 Igor Kratochvíl, „Hongkong stredobodom pozornosti globálnej moci a boja ideológií,“ *Hlavné správy*, 22. augusta 2019, <https://www.hlavnespravy.sk/hongkong-stredobodom-pozornosti-globalnej-moci-boja-ideologii/1861626>.
- 66 Igor Kratochvíl, „Hongkong stredobodom pozornosti globálnej moci a boja ideológií,“ *Hlavné správy*, 22. augusta 2019, <https://ceske-narodni-listy.estranky.cz/clanky/prispevky/hongkong-stredobodom-pozornosti-globalnej-moci-a-boja-ideologii.html>.
- 67 „V otázke národnej bezpečnosti sa používa dvojaký meter, tvrdí Lamová,“ *Hlavné správy*, 2. júna 2020, <https://www.hlavnespravy.sk/otazke-narodnej-bezpecnosti-sa-pouziva-dvojaky-meter-tvrdi-lamova/2183522>.
- 68 „Čínska ambasáda v Paríži odsúdila reakciu EÚ na Hongkong ako ‚trestuhodnú‘,“ *Hlavné správy*, 7. októbra 2019, <https://www.hlavnespravy.sk/cinska-ambasada-v-parizi-odsudila-reakciu-eu-na-hongkong-ako-trestuhodnu/1910482>.
- 69 Ivan Danilov, „Čínske loďstvo bude zlikvidované za 72 hodín. To jsou plány Bidenova týmu. Názor,“ *Sputnik ČR*, 31. augusta 2020, <https://cz.sputniknews.com/20200831/cinske-lodstvo-bude-zlikvidovano-za-72-hodin-to-jsou-plany-bidenova-tymu-12454891.html>.
- 70 „Čínske loďstvo bude zlikvidované za 72 hodín. To sú plány Bidenovho tímu,“ *Hlavné správy*, 31. augusta 2020, <https://www.hlavnespravy.sk/cinske-lodstvo-bude-zlikvidovane-za-72-hodin-to-su-plany-bidenovho-timu/2279246>.
- 71 Diana Začková, „Západ bude ľutovať svoje hlúpe a arogantné správanie, prítvrďzuje Čína,“ *Hlavný denník*, 23. marca 2021, <https://www.hlavnydennik.sk/2021/03/23/zapad-bude-lutovat-svoje-hlupe-a-arogantne-spravanie-pritvrduje-cina/>.
- 72 Mario Martinka, „Pentagon označil 20 spoločností, ktoré poskytujú pomoc čínskej armáde,“ *Hlavný denník*, 26. júna 2021, <https://www.hlavnydennik.sk/2020/06/26/pentagon-oznacil-20-spolocnosti-ktore-poskytuju-pomoc-cinskej-armade/>.
- 73 Mario Martinka, „Čínsky stroj na genocídov Xinjiangu (Lawrence A. Franklin),“ *Hlavný denník*, 15. augusta 2020, <https://www.hlavnydennik.sk/2020/08/15/cinsky-stroj-na-genocidu-v-Xinjiangu-lawrence-a-franklin/>.
- 74 „Slovensko prevzalo 200-tisíc rúšok, ktoré poslal Taiwan. Osuský : Žiaľ, ich zástupca sa kvôli svetovým demokraciami akceptovanému nehoráznemu diktátu červených súdruhov z Pekingu nemôže titulovať ako veľvyslanec.“ *Hlavné správy*, 21. apríla 2021, <https://www.hlavnespravy.sk/slovensko-prevzalo-200-tisic-rusok-ktore-poslal-taiwan-osuskyy-zial-zastupca-sa-kvoli-svetovymi-demokraciami-akceptovanemu-nehoraznemu-diktatu-cervenyhov-pekingu-nemoze-titulovat/2131418>.
- 75 „VIDEO: Wuchanský paradox.“ *Infovojna*, 9. novembra 2020, <https://www.infovojna.sk/article/video-wuchansky-paradox>.

